

car al Sot de Casalins, que forma el faldar del turó de Grimola: provinent de GREMIOLA 'faldetes', diminutiu plural de GREMIUM 'falda'; i d'allí s'estengué, com sol passar, a la muntanya del damunt, que als pagesos del país els interessava menys. J. F. C.

¹ El mas Benet Vives s'ha convertit avui en L'Esplai, la pròspera i il·lustrada institució d'En Tomàs Claramunt i família.

Griions, Grioterres, V. Gresca
Grisenich, V. Butsenit

GRIST (cast. *Eriste*)

Poblet de la vall de Benasc, nom que coneixem en dues formes: (A), la popular i general *Grist* i (B) *Eriste*, que és l'oficial i ja antiga.

El llogaret és 4 k. aigües avall de Benasc, a la dr. de l'Ésera, en la confluència amb la vall provinent del massís del Posets, que allí s'ajunta amb el riu.

PRON. POP.: *grist*, la forma (A) és l'única viva en la llengua oral, i l'oïda per mi unànimement en les enq. de 1965, a Grist mateix (XLVII, 28-31), a Saünc, a Ancils, a Benasc (XLVII, 1-23), i als altres pobles de la vall.

Estem, doncs, en presència de dues formes (A) i (B) que ha revestit el nom de la mateixa població, certament únic en el fons, i probablement d'etimologia unitària; però difícils de conciliar fonèticament l'una amb l'altra.

Tinguem ben present que estem en la zona un poc bilingüe i fins trilingüe (com va exposar una llarga nota, *E. T. C.* I, 50-51, especialment fi de la p. 51 —sobre altres, Açanui, Llaguarres, Merli, St. Esteve, Cercuran, pp. 43, 99, 107, 122, 130)— on hi ha tradicionalment un llenguatge pròpiament ribagorçà —parlar català de transició cap a l'aragonès—, i el llenguatge més acastellanat dels «infançons», gent noble i privilegiada, hereus de la noblesa local, fortament aragonitzant, en el parlar i en tot. *Eriste* (B) és la forma d'aquest llenguatge, i *Grist* (A) és la única usada entre la gent planera, vilatana i camperola.

Ara bé, en la documentació només he trobat testimonis d'aquella. Cal, però, tenir molt en compte, que en l'escassa documentació accessible en aquesta zona benasquesa, ha de predominar la dels «infançons», i la gent de lletres: administradors civils o eclesiàstics. Aneuja la incertitud documental, el fet que la majoria de les dades són de fonts que identifiquen en resum o «regesta», sense reproduir la forma del nom que figura en el document. Per desgràcia aquest nom no l'he trobat enlloc en l'obra de SerranoS., ni en els docs. ribagorçans de la família Montoliu p. p. Manuel de Montoliu (*Est. Rom. I.E.C.*, vol. II), ni en el *Libro Lucero* del municipi de Benasc (que vaig despullar a fons l'a. 1965), ni pràcticament tampoc en els *Documentos de Ovarra*, p. p. Martín Duque.

Quasi totes les dades vénen de l'obra de Manuel Agud Querol, *El Señorío de Concas (Benasque)* (S.

Sebastián, 1951), consagrat a la història de la pròcer família Bardaxí, senyors de Concas (la vall adjacent a Eriste), llibre encarat a la història dels títols, béns i dades històriques d'aquesta poderosa família, el qual dona quasi totes les dades en «regesta», sense transcriure el text dels mss. o donant-ne escassos extractes. Hem de comptar, doncs, amb la probabilitat que algunes d'aquestes dades es donin en la forma castellanitzada (B), desentenent-se de l'altra. Ara bé aquesta és la que pot merèixer plena fe del lingüista, pel fet de ser l'única popular. Tanmateix hem de creure que la forma (B) té també autenticitat i no pot ser recent ni creada o inventada arbitràriament.

Majorment atès que en tenim un testimoni cert i ben antic, mal sigui l'únic d'aquesta qualitat.

MENCIONS ANT. L'única de l'exactitud filològica de la qual ens podem confiar, la tenim com NP: el nom d'una persona, que suposo venia d'allí, i figura com revisor o inspector (judicial?) en un doc. de 1043, de la col·le. dels docs. d'Ovarra, p. p. Martín Duque: «Gimar de *Eristi* uisor fuit» (129.15), en una qüestió relativa als béns del monestir d'Ovarra: per tant hi ha bona probabilitat geogràfica que vingués (en la forma B del nom ¹) del poblet en estudi, que és una vall limítrofa, a uns 20 k. del monestir. Almenys aquesta menció tenim la seguretat de llegir-la en el context d'un document autèntic, no en «regesta» i amb grafia no «normalitzada».

No podem pas dir el mateix de les que trobo en «El Señorío de Concas» de M. Agud; que en canvi, almenys, ens informen sobre la història del lloc. Any 1346: «compromiso entre los señores de Concas y la villa de *Eriste*» (p. 182, n. 1), perquè hi havia disputa; 1347: «sentencia arbitral sobre los derechos de pastoreo, entre Concas <y Eriste>» (p. 189); 1549: el senyor de Concas «A. de Bardaxí arrienda los censos del lugar de *Eriste*» (p. 85); 1592: «a la antigua parroquia de Concas pertenecían 7 casas del lugar de Eriste [que es trobaven a la ratlla entre els dos termes], posteriormente quedó indeciso»; i segueixen en litigi el 1688, p. 190 (n. 1), fins el 1792, que continua la disputa (p. 188).

Una relativa seguretat de la forma del nom en el document, no la tenim més que en un que treu del procés «super aprehensionem de bienes de *Heriste*»: del qual cita el *legajo* de l'arxiu del Baró de Benasc, d'on ho copia (p. 186, n. 2), però no l'any, que segons el context deu ser de fi del S. XVI o bé del S. XVII.

Han estat cercades altres dades: en particular en el volum d'*Esp. Sagr.* preparat per Sáenz de Baranda, sobre el Bisbat de Barbastre (XLVIII), no hi ha cap menció de la vall de Benasc: com és natural, perquè és un bisbat ampliat en temps bastant recents: abans en tingueren part els de Lleida i d'Urgell, i sobretot l'antic i suprimit bisbat de Roda. Només en el mapa vell (S. XVIII), que reproduïx aquella obra a la p. XXI, figura *Iriste*, forma que Sáenz degué haver vist en algun document.

A desgrat de la inseguretat de les poc variades for-